

НАПРЯМ 1. ЕКОНОМІКА

Гаман Галина Володимирівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії, обліку та оподаткування,
Київський національний університет будівництва
та архітектури*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-498-9-1>

ОСНОВНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ВІТЧИЗНЯНОГО КАПІТАЛУ

Вітчизняний капітал є національним багатством, яке в свою чергу складається із трьох компонентів: людського капіталу (за деякими оцінками займає 50–70%), виробничих активів та природних ресурсів [1, с. 22]. В цілому нагромадження національного багатства сприяє економічному розвитку будь-якої держави. Кожна країна прагне володіти якомога більшою кількістю ресурсів, проте часто гонитва за ресурсами іншої країни, може призвести до військових дій, які не примножують капітал, а сприятимуть лише їх руйнації, що ми спостерігаємо сьогодні з боку рф.

У зв'язку з різними підходами до оцінки вітчизняного капіталу, існують розбіжності щодо основних методів їх оцінки. Різноманітність у поглядах, методиках, типах, наповнення вітчизняного капіталу на сьогоднішній день не дає можливість у розробці універсального показника або методики його оцінки. Кількісно оцінити скільки вітчизняного капіталу важко ще й тому, що війна внесла свій вплив на дослідження, неможливість охоплення всіх територій та відсутність достовірних даних.

Серед показників економічного розвитку варто згадати наступні: валовий внутрішній продукт, особливо в розрахунку на душу населення; рівень життя населення; індекс людського розвитку, індекс щастя; рівень бідності (багатства) та рівень корупції; продуктивність праці та середній клас; частка сировинної економіки; валові заощадження, рівень інвестування та купівельна спроможність; рівень державного боргу та ін.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – це показник, який відображає сукупну вартість усіх товарів і послуг, що були вироблені в межах країни протягом певного періоду в межах однієї країни за рік. Він показує загальний рівень економічного розвитку і враховує всі галузі економічної діяльності.

Найпопулярнішим методом розрахунку ВВП є метод кінцевого використання, який підсумовує всі витрат на кінцеві товари та послуги, де враховуються споживчі, державні та інвестиційні витрати, чистий експорт (експорт відняти імпорт). Доходний метод враховує всі доходи, які отримані від виробництва товарів і послуг (заробітна плата, прибуток і податки). Витратний метод охоплює вартість всіх вироблених товарів та послуг незважаючи на те, чи їх продали чи ні. Цей метод використовується, як правило для країн з натуральною економікою, де два попередні методи не можуть бути застосовані. ВВП на душу населення – це показник, який визначається як відношення ВВП до кількості її мешканців, або він показує скільки економічної вартості припадає в середньому на одного жителя країни.

Рівень життя населення – це показник соціально-економічної ситуації, який відображає можливості суспільства забезпечити всебічний розвиток людини. Підвищення рівня життя – це ключова соціальна категорія, яка формується через взаємодію різних економічних суб'єктів має стати пріоритетом у державній соціально-економічній стратегії.

До основних показників рівня життя населення можна віднести: індекс споживчих цін; середня заробітна плата штатних працівників; мінімальна заробітна плата; середній розмір пенсії разом із цільовою

грошовою допомогою; мінімальна пенсія; мінімальний розмір допомоги по безробіттю; прожитковий мінімум; співвідношення між середніми заробітною платою і пенсією та прожитковим мінімумом.

Індекс людського розвитку (ІЛР) – це статистичний показник, який використовується для вимірювання рівня розвитку та якості життя населення країни. Цей індекс враховує такі показники, як очікувана тривалість життя при народженні, освіта та доступ до засобів забезпечення гідної якості життя. Основна мета ІЛР – відобразити рівень розвитку людей, а не лише економічні показники країни.

Індекс щастя – це вимірювальний інструмент, який використовується для оцінки рівня щастя та життєвого задоволення людей в певній країні або регіоні. Цей показник може враховувати такі фактори, як економічний розвиток, соціальна стабільність, якість здоров'я та освіти, рівень забезпеченості базовими потребами і якість життя населення. Індекс людського щастя допомагає урядам та дослідникам зрозуміти, як жителі країни сприймають якість свого життя та які аспекти їхнього благополуччя покращити.

Рівень бідності є показником, який визначає кількість людей, які мають дуже обмежені матеріальні ресурси, необхідні для задоволення їх базових потреб, таких як їжа, вода, житло, освіта та охорона здоров'я. Глобально рівень бідності визначається на основі доходів та умов життя населення в різних країнах і регіонах.

Рівень корупції – це міра та ступінь зловживань владою або державними органами своєю владою з метою отримання неправомірних вигод або особистою користю. Корупція може виявлятися у вигляді підкупів, відмивання грошей, використання спрямованих законів в особистих інтересах та інших форм. Це має негативний вплив на суспільство та економіку, порушує принципи справедливості та рівності.

Продуктивність праці – це показник, який вимірює, як ефективно людина чи організація витрачає свій час і ресурси на виробництво товарів або послуг. Він обчислюється як співвідношення виробленої продукції до витрачених засобів

виробництва, таких як час, праця, гроші та матеріали. Висока продуктивність праці вказує на ефективне використання ресурсів і може бути показником успішності підприємства.

Середній клас – це соціальний клас, що зазвичай включає у себе людей з середнім рівнем доходів, які мають можливість забезпечувати собі базові потреби, такі як житло, освіту та медичний обслуговування. Цей клас може бути різноманітним у різних країнах залежно від економічних умов та стандартів.

Частка сировинної економіки визначає, яку частку ВВП країни складають витрати на видобуток, переробку та використання природних ресурсів, таких як нафта, газ, метали, дерево тощо. Це може бути важливим показником для тих країн, які мають значні природні ресурси, оскільки сировинна економіка може впливати на стійкість та конкурентоспроможність економіки в цілому.

Національні заощадження – це та частина національного доходу, яка не використовується на споживання, тому що має бути спрямована на нагромадження капіталу і багатства країни. Рівень заощаджень визначає обсяг фінансових засобів, що можуть бути перетворені в інвестиції. Купівельна спроможність населення показує скільки одиниць товару може придбати окремий громадянин за середню заробітну плату в Україні.

Державний борг визначається як сукупність фінансових заборгованостей держави перед внутрішніми і зовнішніми кредиторами. Головним показником рівня державного боргу є його відношення до ВВП країни, яке вказує на здатність держави відштовхувати борг за рахунок національного валового продукту.

Відзначимо, що кожен капітал має свою ринкову вартість, де при їх визначенні враховують багато факторів впливу. У практиці діяльності підприємств різних галузей загальновідомо, що існують три основні підходи до методики оцінки вартості капіталу: прибутковий, витратний, порівняльний на рівні підприємства. Оцінка капіталу – складний процес, який враховує всі активи підприємства та визначає реальну вартість самого підприємства, де враховуються вартість його основних елементів.

У межах прибуткового підходу використовують два методи: прямої капіталізації та дисконтування. Метод прямої капіталізації (*C*) застосовується до стабільно зростаючих компаній і передбачає співставлення чистого прибутку компанії до коефіцієнту капіталізації: $C = P/R$, (1) де *P* – чистий прибуток підприємства; *R* – ставка капіталізації;

Метод дисконтування (*D*) передбачає застосування до компаній, які виробляють сезонний товар, або отримують прибутки через певний час, тому здійснюється дисконтування майбутнього потоку за ставкою дисконту (*r*): $D = M / (r-q)$, (2) де *M* – грошовий потік, *q* – очікувані темпи зростання грошового потоку.

У межах витратного підходу використовують метод ліквідаційної вартості та метод чистих активів. За допомогою ліквідаційного методу власник підприємства визначає вартість, яку зможе отримати, якщо вирішить продати підприємство. Метод чистих активів (*ЧА*) оцінює вартість власного капіталу підприємства, де визначається ринкова ціна кожного активу окремо за умов віднімання величини зобов'язань підприємства: $ЧА = A - З$ або $ЧА = (H + O + M) - (B + Д + П)$, (3) де *A* – сума активів підприємства; *З* – обсяг зобов'язань суб'єкта господарювання; *H* – необоротні активи; *O* – оборотні активи; *M* – витрати майбутнього періоду; *B* – забезпечення наступних витрат і платежів; *Д* – довгострокові зобов'язання; *П* – поточні зобов'язання [2].

У межах порівняльного підходу використовують: метод ринку капіталу, метод угод та метод галузевих коефіцієнтів. В основі розрахунку методу ринку капіталу (*V1*) є вартість акцій на фондову ринку, або ринкова вартість аналогічної компанії: $V1 = (V2/R2) \times R1$, (4) де *V1* – вартість капіталу суб'єкта господарювання, що підлягає оцінюванню; *V2* – вартість капіталу підприємства-аналога; *R2* – базовий показник підприємства-аналога; *R1* – базовий показник оцінюваного суб'єкта господарювання [2].

За методом угод вартість бізнесу розраховується за ціною пакету акцій таких підприємств. Особливістю методу галузевих коефіцієнтів є те, що розрахунки враховують співвідношення між

вартістю бізнесу та фінансовими і виробничими показниками, які залежать від специфіки галузі. Наприклад вартість будівельного бізнесу потрібно оцінювати протягом півроку як мінімум, а ось вартість ресторану можна визначити за один-два місяці.

Література:

1. Пищуліна О., Юрочко Т., Міщенко М., Жаліло Я. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ. 2018. 368 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_LUD_KAPITAL.pdf
2. Стащук О.В., Савчук Л.С. Теоретичні та практичні аспекти оцінювання вартості капіталу підприємств. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 19. С. 1153-1157. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/173.pdf